

НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ. ПРАКТИЧНА РОБОТА №9. «АНАЛІЗ КАРТОГРАМ НАРОДЖУВАНOSTІ, СМЕРТНОСТІ, ПРИРОДНОГО ПРИРОСТУ, ГУСТОТИ НАСЕЛЕННЯ, УРБАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ»

Навчальна мета: узагальнити знання про демографічні особливості України.

Розвивальна мета: розвивати математичну компетентність, аналітичне мислення, навички наукового прогнозування.

Виховна мета: виховувати громадянську позицію, толерантність.

Тип уроку: удосконалення, узагальнення й систематизація знань, вдосконалення вмінь і навичок.

Обладнання: підручник, атлас, карта населення України, адміністративна карта України.

Опорні та базові поняття: природний рух (відтворення) населення, міграції, статеві-віковий склад, тривалість життя, демографічна криза, демографічна політика, система розселення.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

Населення — беззаперечно суть і головне багатство будь-якої країни. А багатство потребує постійного контролю, умов збереження та розподілу.

III. Актуалізація опорних знань, вмінь і навичок учнів

- Від яких демографічних процесів залежить кількість населення?
- Що означає вираз «природний приріст в Україні становить $-3,9 \text{ ‰}$ »? Як розраховують природний приріст?
- Назвіть фактори, що сприяють підвищенню/зниженню народжуваності, підвищенню/зниженню смертності.

IV. Удосконалення, узагальнення та систематизація знань

1 Кількість населення України. Відтворення населення: показники та природні, соціальні, економічні чинники народжуваності й смертності, їх просторові відмінності

За оцінками Державної служби статистики, населення України на кінець 2018 р. становить 42,2 млн осіб (без урахування тимчасово окупованого Криму й Севастополя); з них міського населення 69,3 %, у сільській місцевості мешкає 30,7 %. Найбільш заселеною є Донецька обл., найменш — Чернівецька.

Характерне звужене відтворення (депопуляція). 2017 р. природний приріст = $-5,1 \text{ ‰}$, народжуваність = $9,4 \text{ ‰}$, смертність = $-14,5 \text{ ‰}$. Рівень природного скорочення населення у сільській місцевості ($7,4 \text{ ‰}$) удвічі перевищує рівень природного скорочення населення у міських поселеннях ($3,8 \text{ ‰}$).

Серед причин смерті населення перше місце посідали хвороби системи кровообігу (67,0% загальної кількості померлих), друге — новоутворення (13,6%), третє — зовнішні причини смерті (5,4%).

В Україні на початок 2018 р. (без урахування тимчасово окупованого Криму й Севастополя, частин Донецької та Луганської обл.) найнижчі показники приросту були у Дніпропетровській обл., найвищі — у м. Київ (додатні) та Рівненській обл.

2 Особливості вікового і статевого складу населення України

На 1 січня 2018 року чисельність осіб у віці 0–15 років становила 16,3 % загальної чисельності постійного населення, у віці 60 років і старше — 22,9 %, у віці 16–59 років — 60,8 %. Середній вік населення України становив 41,3 року (чоловіків — 38,5, жінок — 43,8). Загальний коефіцієнт демографічного навантаження на 1000 осіб у віці 16–59 років — 647 осіб.

Склад населення України характеризується суттєвою гендерною диспропорцією. Чисельна перевага жінок над чоловіками у складі населення України спостерігається із 36 років і з віком збільшується. Чисельність чоловіків на 1 січня 2018 року становила 19 558,2 тис. осіб, а жінок — 22 658,6 тис.; у розрахунку на 1000 чоловіків припадає 1159 жінок (у міських поселеннях — 1180, у сільській місцевості — 1112).

3 Міграційні процеси в Україні. Українці на світовому і регіональному ринку праці

У 2017 році міграційний приріст населення становив 12,02 тис. осіб, а його рівень — 15,31 особи на 10 тис. населення. Найбільше прибуттів до Київської обл. та м. Київ, найбільший відтік — з Донецької обл. Рівень безробіття — 9 % населення працездатного віку. Найбільша кількість населення зайнята у сільському та лісовому господарстві (17,7 %), промисловості (15,1 %), торгівлі та ремонті (21,8 %).

За межами України працює понад 3,5 млн громадян. Найбільшими центрами офіційного працевлаштування громадян України у Західній Європі є Німеччина, Франція, Велика Британія, Греція, Італія, Португалія, Іспанія (близько 30% легальних мігрантів); у Східній Європі — ближнє зарубіжжя. Збільшується потік до США, Канади.

4 Демографічна політика в Україні

Перехід у середньому по країні хоча б на просте відтворення (одна сім'я — двоє дітей); зменшення кількості розлучень шляхом підтримки молодих сімей; зменшення дитячої та неприродної смертності; зменшення трудової міграції; піднесення сільської місцевості.

5 Система розселення. Міські агломерації, урбанізація, субурбанізація і джентрифікація. Особливості сільських населених пунктів

2017 р. в країні було 460 міст (з них 189 спеціального статусу, республіканського та обласного значення), 885 смт і 28 377 сільських населених пунктів. Нараховують 69,3 % міського і 30,7 % сільського населення.

Субурбанізація характеризується вищими темпами збільшення кількості жителів приміських поселень і міст-супутників порівняно з центрами агломерацій.

Рівень розвитку передмістя безпосередньо залежить від економіки самого міста, тому найбільшого розвитку процес отримав у передмісті Києва.

Джентрифікація — реконструкція і оновлення міського середовища та переїзд до району багатших мешканців. В Україні немає стратегічно керованої міською владою дотаційної джентрифікації.

Відбувається процес стихійної комерційно доцільної джентрифікації, що не вирішує соціальних проблем, а лише їх «переїзд».

Сільські населені пункти занепадають.

V. Контрольно-рефлексійний етап

Виконання Практичної роботи № 9.

VI. Підсумки уроку

VII. Домашнє завдання

- Опрацювати § 28.

- Дослідження:

1. Сучасна географія трудової еміграції з України
2. Соціальні проблеми монофункціональних міст__